

Злата КОЦИЋ

КОШНИЦА, МЕД

Маточина: обиље изнад пчелињака. Голем лук: густа обрва и трепавица над оком недреманим. Али не надлеће мирисом ни зумбуле, ни трендафиле, ни лале, ни белог Јову – ови чине доњу трепавицу, подочњак – ни лудог Тодора, а камоли босиљак.

Босиљка: баба наша, смерна као маточина. Зпала је тајну. Нико – не у фамилији, у округу – није умео тако да ухвати рој. Не само паш – ројеви далечни витлали су и зузукали преко брежја и брежја, само да се склупчају њеном уху надохват, само да их она умољава.

Блажен и чедан мирис маточине. Страдалне: трга је Босиљка, завлачи руку све дубље у трмку, трља и трља. Нестаје сва унутра. Из неког другог свега слива се њено појање: – густо, чарно, мирисно: »Јела, бубице, мат, мат, мат, у кућницу, златна, мат, мат, мат...«

Дудова грана: црно, титраво клупко скрасило се, колико-толико. Кога ће чути осим себе, зујно. Но њу – да, умолну. И појмиће: дом је спреман, освећен. И склизнуће, навој по навој – али не одмах: нека је, нека поје. Као да се њој па хита. Ока са њих не спушта: »Гле ти њи, там'н спарам сл'нца се спуштиле – м'венко клувче спром големо! Него дојдите, децо, изблизо да видите још једно чудо – испода дуд спи змија. Савила се у колце, с'г је кротка«.

Знају сви да је Босиљка, куд прође с тешким »шленом«. А од појаса навише не види се од пчела.

Зпам да ми је са њених усана капало: док се вртела центрифуга – рој у ореолу сунчевом; док су сијали слатки прсти – зраци кроз гране дудова. Капало доле, на земљу, на змијски сан, на први круг изгона.

*

»Сине мој, једи мед, јер је добар, и сат, јер је сладак грлу твојему. Тако ће бити познање мудрости души твојој, кад је нађеш; и биће плата, и надање твоје пеће се затрти«.

Соломон тако ми заслади, потом. А псалмопевац и камен раствори да утувим о храни непропадљивој, и о души медној и светлој, што се у камену крије:

»Ја сам Господ Бог твој, отвори уста твоја и ја ћу их напунити (...) О кад би синови моји ходили путевима мојим (...) медом бих из камена ситно их«.

Владика царства каменог пределе небеске у камену узри, из Шара земнога светлу искру узгоји, натраг је у ројеве сазвежђа одасла:

»Из безданих ништожности шарн
Од хаоса необдјеланог
Творитељем на биће позвани
На струје им ројевима лете
Те се крсте и надоје лучах
И воздушна постају светила(...)
Кроз валове небеске светлости
Миријаде лећаху кометах(...)
Како оно трудољубне пчеле
Кад им рука благодатна творца
Са штедрошћу проспе маву слатку
Те узавру тамо и овамо
На вјенчано са тишином јутро«⁽¹⁾

Као да и Владика гледаше пчелу спрам Сунца и звезде. Не хотећи да сврне поглед, но учећи ме и на чоeka – тајну највећу – тако да мотрим: спрам Сунца.

*

И од луче његове, кад Сунце готово помрча, јави се изнова сјај на небесима и разбукта жеравицу – искру разума и мрву светлости у грумену са дна утробе ртањске:

»Свуда пчеле
као жеравице
запретене
свуда зује
као буне
започеле
у игре су
ушлеле
мајке
своје племе
да ли из раја
пре изласка човека
мед изнеше
или су саме и веселе
нашле тајну
па су је у дубину
саћа
снеле?⁽²⁾

Као уздарје за планету-пчелу, Видилац из пећине принесе Владици пчелу-човека, то *дивно чудо* удостојено да с вишњим прозбори. Те тако меда-тајне-злата нађе се опет на трпези нашој и жртвенику, те душа да се окрепи кашну са дрвета као у Златно митско доба, те сркнусмо »раја са медних усана« како би то срочио змај и видар нап.

*

Те се још једном споменусмо и оца нашега из пламена, светога Саве:

»Око његове главе лете пчеле
и граде му живи златокруг«.⁽³⁾

Колики ли је златокруг овај, ако крај оних миријада у њему читаве васељене и *сиоредна неба* сатвори Звездознанац, коме из уста облуди сијаху и чији *зеб над зебовима* (*мајерицу небеску*) облетеше златне пчеле још у колевци, као усне Пиндарове, усне Платонове.

Колика ли су странствија и о странствованијих плачеви – у златокругу том урезани? Још од ридања Константинових:

»Слова слатких више од меда и саћа
точећих из занечаћена источника јако
равно мирис заиста и храна
ако мерило оних који црпу на ово гледа«.

Колико жртава леваница, жртава наљеница не принеше руке наше, усне наше источнику непресушном, благом као мед, али суда праведнога?

Те окрајак августа као парче воска одломим, међу врелим длановима свећу усучем, огњу Савином привесем, до пола гори мени (радуј се, још једно зрно сазри пшенично), од пола Марини цветној што над Европом словенска зујаше »Бузина зелена, зелена« не налазећи кошнице из које се не би прелило што из наручја изручи.

Па ако и зачујем, у магновењу, са крста: »Срце моје поста као восак, растопило се у мени« – истога трена завијори јаче пламен из воска, зацукета, устрепти, и знам: то је од скривенога преображења. И надање моје неће се затрти.

И следим рој сенки, и медим малено своје саће јазећи месечину. Док из уста Павлових гнезда, ројеви, воде праведне поју – ослупкујем капљу звонку / што витла котлимама / и куполама / завичајде урне:

Заустине реч мужи у пећинама
да се кроз девојачка грла педи
у мој врч.

Тек једну капљу у врчу имам, а пун је млека, меда, росе, крви. Воде: моје воде, моје купке светлосне.

За битије златио
знала је
тек по причи
капља.
Али док утробицу
распршену
збира
кроз измаглине мркле
блесне жмарац:
густину медну врца.
И љубичасто виме
прокапље сјајем
чим нанући се први
меурак.⁽⁴⁾

*

А доба – бесовско је, приштеви и свраб, и чујем како из прог меурка, сићушног јајета,

»Гризе.

Зуб.

Буши кошницу.«⁽⁵⁾

И скрхан је врат од летења кроз тмоло »О«, кроз црну рупу, и летилица-машина наопако изврнута, кошница-корпа потрошачка пуста је, и скуп наopak у њој гризе, далек од мудре, сложне заједнице пчелиње, и хтео би Летушац да скуп тај духом златоустим окрепи, главу са пања да склони, своју и Дисову »звезду из блата« да подигне (»Ко звезда у блату, ко глава на пању«).

*

И помоћи ће му (зна ли је он?) сестра, кад из *самце* изађе, кад икога од чујника из глуве куће / глуве кучке дозове, откључа, *осмејком омнице*, липовим медом разнежи:

»Мекост у мекост

срасте

Пробије браву

прогута секиру

отуши брадву

Мед

Прагу реп подвије

Пању из мртвих уста

у липов сто израсте

Дрвену чашку раскује

Прелије

Лањски запева

Пчелињи снег.«⁽⁶⁾

*

Па и *кључ од куће* звецка, пева лањски и сутрашњи пев, макар и да »грабежан сумрак гута гугутке / лоче сурутку, пљује угрушке« – привремена је шкрипа (плач и шкргут зуба), привремено »одложи алат племе пчелиње«. Јесте да »остаје само ваздух« али ваздух тај је »врео, воштани«, те и воштанишу усукаћемо – августовску, преображењску – ако смо скупа, и по ноћи, тмини, док

»... тмуло трутови

гуде, брундају. Кућни духови

вуну дридају. Уштап утвара

газом прелази; гњиле мошнице

у бакрач с медом мочи. Кошнице

смиљем кађене, гуши успара:

и фујка зефир врео, воштани

у разбој ноћни, крикав, коштани.«⁽⁷⁾

*

Надање моје неће се затрети. Имам, ето, братовског смиља, имам босиља Босиљкиног, имам »цвет почетка« у »вртовима иза слуха, све-

тлим и звучним / Где расте огромна, прозирна грађевина саћа, / Тешка од меда светлости»; пчела и мед су нам у крви:

»... о, крв та твоја звучна,
Тајном преображења наједном хиљадостручна,

Крв боје топлог лета што зуји кроз поподне
И капље са оштрица светлости изван мог вида
Док ломим прљаве прсте на страшној дебљини зида

Све док ми рањаве руке не постану плодне,
Док ми се иемуште речи млечно не забеле
Ко тело твоје, Мелиса, што се претвара у пчеле.«⁽⁸⁾

Усред туђине, оглашава се и «звучна крв» још једног милог брата
»мат, мат, маток«. Имамо, ето, главе-кошнице, одигнуте с наџа, имамо
тела пчелиња. Рој јесте одбегао, али ја маточину берем, и унука сам,
унука. Апостолска. Босиљкина:

Јела бубице, мат, мат!
У кућицу, злато, мат, мат!
Куде ли је мој рој, рој,
најде ли грању, ој, ој!
Одзива ли се дол, дол,
и мен је тесан дом, дом,
и мен је трмка вир, вир,
пршти од мене чир, чир...
Пршти л од грању млеч, млеч,
мат маточина реч, реч,
мат маточина злат, злат,
мато матице, мат, мат, мат...⁽¹⁰⁾

(1) Његош

(2) Миодраг Павловић

(3) Васко Попа

(4) Злата Коцић

(5) Милутин Петровић

(6) Тања Крагујевић

(7) Милосав Тешкић

(8) Иван В. Лалић: *Мелиса*

(9) Братислав Милановић: *Дозивање Београда*

(10) Злата Коцић